

МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ВИБОРУ СИСТЕМИ ПОДАТКОВОЇ ПІДТРИМКИ ІННОВАЦІЙ

КАСЬЯНОВА Л. В.

аспірантка

Харків

Сприяння інноваційному розвитку держави створює соціально-економічні, організаційні та правові передумови для ефективного відтворення, розвитку й використання науково-технічного, трудового потенціалу країни, розробки та впровадження енерго- та ресурсозберігаючих технологій, конкурентоспроможної продукції, що забезпечить стійку конкурентну позицію держави у майбутньому. Тому актуальність питань мотивації інноваційної діяльності в сучасних економічних умовах не викликає сумнівів.

Значну роль в інноваційному розвитку відіграє державне регулювання, яке в умовах фінансово-економічної нестабільності зміщує акцент в бік непрямой підтримки інструментами податкової політики. Однак, попри значущість цього напрямку розвитку конкурентоспроможності держави та значну кількість досліджень в цьому напрямку (Т. Єфименко, Ю. Іванов, А. Крисоватий, І. Луніна, А. Соколовська, С. Юрій та ін.), до теперішнього часу відсутній чіткий механізм вибору раціонального

набору тих чи інших інструментів податкового регулювання інноваційної діяльності, що враховує мотиваційну складову задоволеності інтересів суб'єктів цього процесу. Пріоритетність розвитку інноваційної діяльності за кордоном та в Україні, різноманітність підходів до вибору важелів підтримки інноваційної діяльності зумовлює необхідність створення методичного та організаційного забезпечення податкового регулювання інноваційного розвитку України з урахуванням пріоритетних напрямів розвитку та особливостей інноваційного процесу, що й визначає мету статті.

Алгоритм загального методичного підходу до вибору системи податкової підтримки інновацій може бути представлений як певна послідовність дій по визначенню мети підтримки, виявленню існуючих важелів податкового регулювання інноваційної діяльності та формуванню раціонального набору податкових інструментів з урахуванням виду, етапу життєвого циклу інновацій та суб'єктів інноваційної діяльності (рис. 1).

На *першому етапі* визначається мета податкової підтримки інноваційної діяльності, що полягає у врахуванні та задоволенні інтересів усіх суб'єктів інноваційної діяльності в залежності від виду та етапу життєвого циклу за допомогою раціонального переліку важелів податкового стимулювання інновацій. Головним у дер-

жavnий податковій підтримці інноваційного розвитку є баланс інтересів всіх суб'єктів. Так, державні органи, які регулюють інноваційну діяльність прагнуть розвитку пріоритетних галузей економіки, науково-технічного прогресу, зміцнення конкурентоспроможності держави, забезпечення новими робочими місцями і та ін. Інтереси таких суб'єктів, як фізичні і юридичні особи, які впроваджують і використовують інновації, полягають у мінімізації витрат; оптимальному використанні необхідних ресурсів, отриманні конкурентної переваги. Починаючи від розробки до впровадження інновацій, слід застосовувати конкретний набір важелів податкової підтримки з урахуванням інтересів усіх суб'єктів, що дозволить мотивувати їх до інноваційної діяльності та сприяти інноваційному розвитку.

Важливо зазначити, що мета податкової підтримки буде змінюватися залежно від таких складових цього процесу, як вид інновацій, етап життєвого циклу та суб'єкту інноваційної діяльності.

Другим етапом методичного підходу є проведення аналізу вітчизняного та закордонного досвіду податкового регулювання інноваційної діяльності. Досвід

розвитку податкових систем європейських держав свідчить про поширеність застосування податкових пільг як інструментів регулювання інноваційної діяльності. У світовій практиці податкового стимулювання інноваційної діяльності існує три основних напрямки заохочення суб'єктів підприємницької діяльності: створення спеціальних податкових режимів підтримки інноваційної діяльності в рамках технопарків, податкові пільги для діяльності інноваційних організацій, а також надання окремих податкових пільг підприємствам, пов'язаних з реалізацією ними інноваційних проектів [3, 4, 5].

Однією з поширених пільг, що використовуються світовою практикою податкового стимулювання, є податкові канікули. Зміст цієї пільги полягає в тому, що суб'єкт господарювання звільняється на визначений час та при дотриманні певних умов від сплати податку на прибуток. Стимулювання саме інноваційної діяльності за допомогою податкових канікул передбачене тільки у Франції. Іншим засобом податкового стимулювання є застосування зменшених ставок податку на прибуток. В європейській податковій практиці є декілька прикладів застосування знижених ставок податку на прибуток для

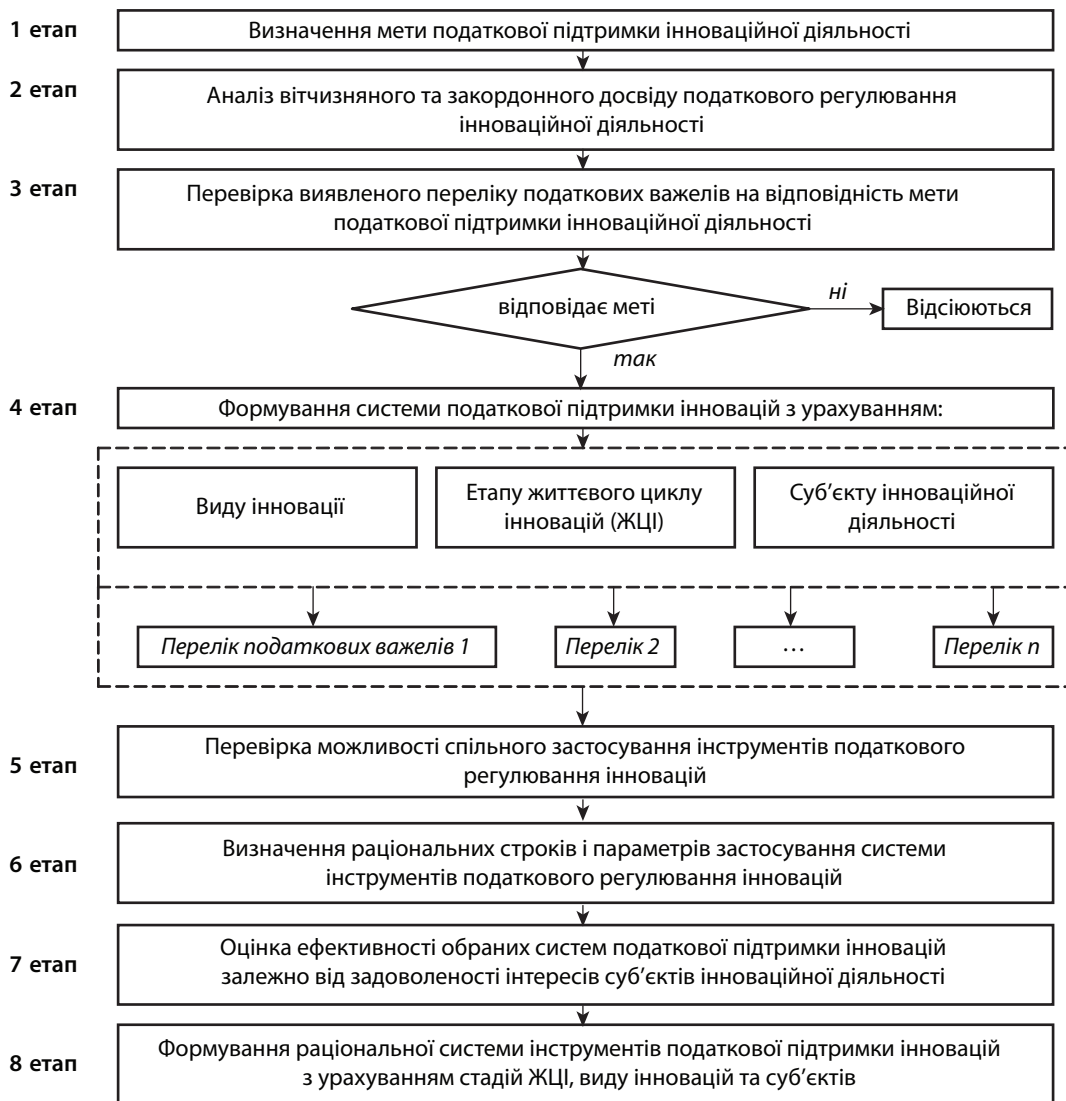

Рис. 1. Методичний підхід до вибору системи податкової підтримки інновацій

інноваційних підприємств та організацій (Греція, Туреччина, Франція, Китай та ін.) [4]. Ще одним інструментом податкового стимулювання є пільгове оподаткування прибутку, отриманого в результаті використання патентів, ліцензій, ноу-хау та інших нематеріальних активів, які входять до складу інтелектуальної власності. Активно запроваджується у закордонній практиці прискорена амортизація. Одними з найпоширеніших видів пільг є зменшення бази оподаткування на суму інноваційних витрат капітального характеру (інвестиційна знижка) та зменшення податкових зобов'язань податку на прибуток (податковий кредит).

Особливостями досвіду застосування податкових пільг у стимулюванні інноваційної діяльності є різноманітність їх строків, ставок, а головне, різний перелік цих інструментів. Деякі країни застосовують одразу декілька податкових важелів для стимулювання інновацій, однак не всі вони мають економічний сенс одночасного застосування з точки зору механізму їх дії (дублювання, чи застосування таких інструментів,

які не задовольняють інтересів всіх суб'єктів на даному етапі інноваційного процесу). Тому *третьим етапом* методики є перевірка виявленого переліку податкових важелів на відповідність меті податкової підтримки інноваційної діяльності. Він полягає у визначенні мотиваційної складової різних інструментів податкової підтримки інноваційної діяльності. Після проведення такого аналізу ті інструменти податкового регулювання, що не задовольняють інтереси суб'єктів інноваційної діяльності та встановленим пріоритетам національної соціально-економічної політики, визнаються неефективними для застосування у вітчизняній економіці та відсіюються, а ті засоби податкового регулювання інноваційної діяльності, що відповідають пріоритетам держави, повинні пройти подальшу фільтрацію на наступних етапах методичного підходу.

Формування системи податкової підтримки інновацій з урахуванням виду, етапу життєвого циклу інновацій та суб'єктів інноваційної діяльності проводиться на *четвертому етапі* методичного підходу, що зображено на рис. 2.

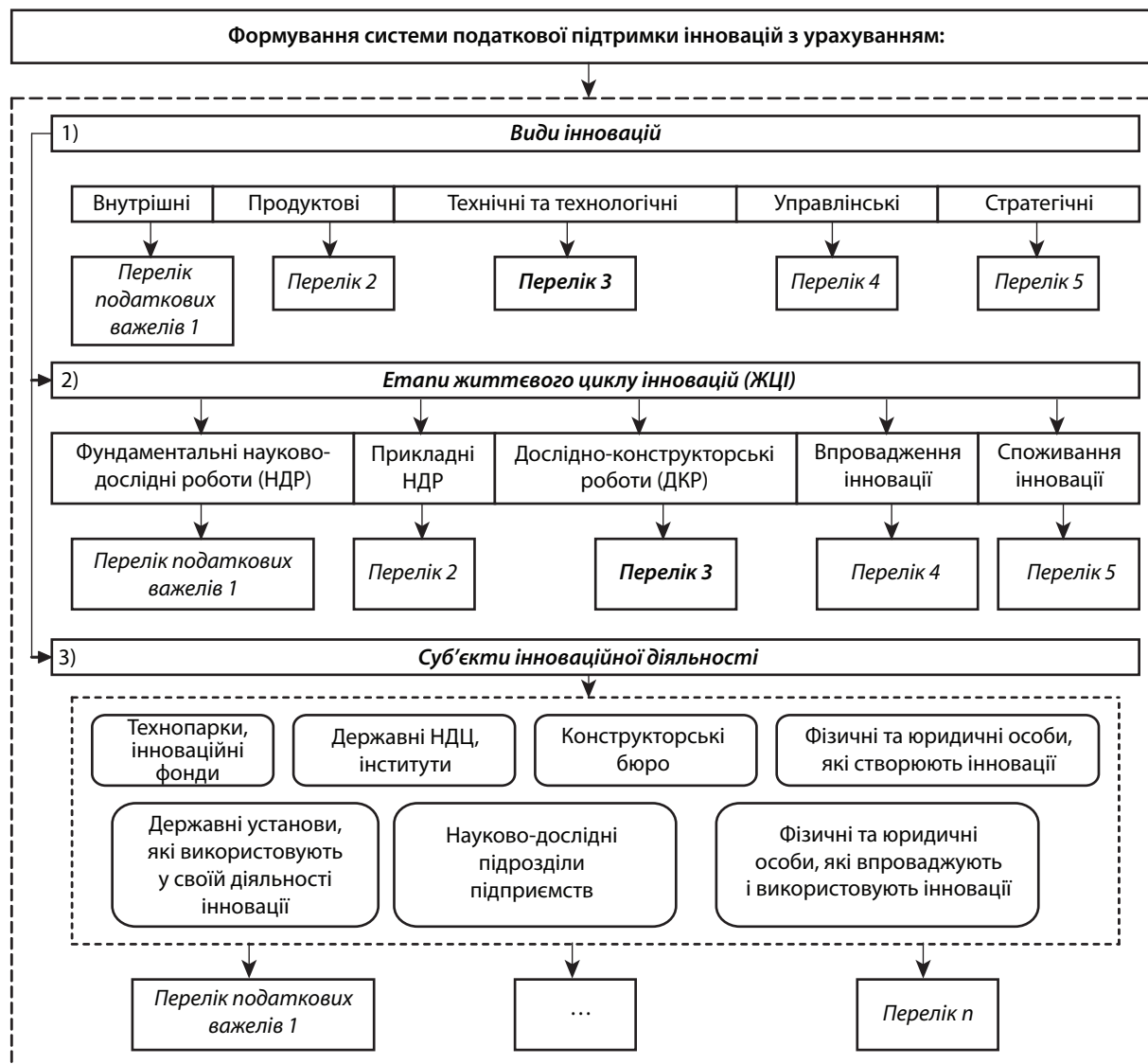

Рис. 2. Послідовність формування переліку інструментів податкової підтримки інновацій з урахуванням видів інновацій, етапів життєвого циклу, суб'єкти інноваційної діяльності

На цьому етапі передбачається формувати раціональний набір інструментів податкової підтримки інновацій за такими трьома складовими, як вид інновації, етап життєвого циклу інновацій та суб'єкт інноваційної діяльності. Вид інновацій обумовлює строки її реалізації (тривалість і обсяг витрат на кожному етапі життєвого циклу) та кількість суб'єктів, що задіяні у розробці та впровадженні (на кожному етапі життєвого циклу інновацій можуть брати участь як один суб'єкт, так і декілька, кожен з яких повинен мотивуватися окремо та, відповідно, різними інструментами податкового регулювання). На рис. 2 виділено внутрішні, продуктові, технічні та технологічні, управлінські і стратегічні інновації. Даний вибір обумовлено аналізом пріоритетних напрямів соціально-економічного розвитку України. Так, до основних стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності на 2011 – 2021 рр. [1] віднесені: освоєння нових технологій транспортування енергії, впровадження енергоефективних, ресурсозберігаючих технологій, освоєння альтернативних джерел енергії; освоєння нових технологій виробництва матеріалів, їх оброблення і з'єднання, створення індустрії наноматеріалів і нанотехнологій; широке застосування технологій більш чистого виробництва та охорони навколишнього природного середовища та ін. Серед пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки на період до 2020 р. визначено [2]:

- ✦ фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави;
- ✦ інформаційні та комунікаційні технології;
- ✦ енергетика та енергоефективність;
- ✦ раціональне природокористування;
- ✦ науки про життя, нові технології профілактики та лікування найпоширеніших захворювань;
- ✦ нові речовини і матеріали.

Результатом цього етапу є формування альтернативних наборів інструментів податкового регулювання інноваційної діяльності.

П'ятий етап полягає у перевірці можливості одночасного застосування засобів податкової підтримки інновацій. Окремо кожен інструмент може давати мотиваційний результат, проте одночасне застосування всіх можливих важелів податкової підтримки, без урахування виду, етапу життєвого циклу та суб'єкту інноваційної діяльності не дає очікуваного ефекту.

Визначення раціональних строків і параметрів застосування системи інструментів податкового регулювання інновацій здійснюється на *шостому етапі* методичного підходу. Від ставок податкових пільг та строків їх застосування залежить ступінь задоволеності та зацікавленості суб'єктів у розробці та впровадженні інноваційних проектів. Наприклад, застосування податкової підтримки на стадії прибутку від одного інноваційного проекту мотивує суб'єкта інноваційної діяльності до реалізації іншого.

Змістом *сьомого етапу* є оцінка ефективності обраних систем податкової підтримки інновацій. Аль-

тернативні переліки податкових інструментів, що було сформовано на попередніх етапах методики оцінюються в залежності від параметрів податкових пільг (періоду надання та ставки) на рівень задоволеності інтересів суб'єктів інноваційної діяльності.

Заключним, *восьмим етапом* є формування раціональної системи інструментів податкового регулювання інновацій, що дозволяє отримати максимальну ефективність від надання податкової підтримки суб'єктам інноваційної діяльності залежно від виду інновацій, етапів їх життєвого циклу, ставок податкових пільг та терміну їх застосування.

Таким чином, застосування запропонованого методичного підходу до вибору системи податкової підтримки інновацій сприятиме підвищенню ефективності мотивації суб'єктів інноваційної діяльності. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» № 3715-VI від 8.09.2011р. // Відомості Верховної Ради України 2009, № 16, ст. 219.
2. Закон України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» № 2623-III від 11.07.2001р. // Відомості Верховної Ради України 2011, № 4, ст. 23.
3. Проблеми розвитку податкової політики і оподаткування. Монографія / За заг. ред. докт. екон. наук, проф. Іванова Ю. Б.– Х. : ВД «ІНЖЕК», 2007.– 448 с.
4. Система податкових пільг в Україні в контексті європейського досвіду / Соколовська А. М., Єфименко Т. І., Луїна І. О. та ін.– К. : НДФІ, 2006.– 320 с.
5. **Юрій С. І.** Сучасні тенденції розвитку європейського оподаткування та новітня парадигма податкової політики в Україні : монографія / С. І. Юрій, А. І. Крисоватий, Т. В. Кошук.– Т : ТНЕУ, 2010.– 292 с.